

Asia: VN/32076/2023

Lausuntopyyntö kotoutumislain mukaisista asetuksista

Lausunnonantajan lausunto

Asetus 1: VNa osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin sekä monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin sisällöstä ja toteuttamisesta (arviointiasetus)

Niin sanotussa arviointiasetuksessa – kuten kotoutumissääntelyssä ylipäätään – keskitytään vahvasti nopeaan työllistymiseen ja työllistymistä edeltäviin sekä oletettavasti lyhyisiin koulutuspolkuihin. Osalle maahan muuttaneista tällainen fokus on varmasti perusteltu ja nopea työllistyminen on myös heidän oma tavoitteensa. Osalle voisi kuitenkin olla parempi vaihtoehto keskittyä pitkäjänteisempiin ja tutkintoon johtaviin opintoihin tai hyvinvoinnin edistämiseen. Hyvinvoinnin edistäminen saattaa olla keskeistä esimerkiksi pakolaistaustaisilla ihmisillä ja erityisryhmillä, kuten yksin tulleilla nuorilla. Kiirehtiminen työmarkkinoille uudessa yhteiskunnassa saattaa johtaa varsinkin nuoremmilla ikäluokilla lyhyisiin työsuhteisiin, myöhempään työttömyyteen ja pysyvästi heikompiin yhteiskunnallisiin asemiin.

Edellä sanottuun liittyen arviointiasetuksessa voisikin olla järkevää korostaa nyt nähtyä enemmän pidempiä koulutuspolkuja sekä hieman hidastahtisempaa oman paikan löytämistä uudessa yhteiskunnassa. Lisäksi olisi syytä tuoda vahvemmin esille eri ikäluokkiin kuuluvien kotoutujien oletettavasti erilaisia intressejä koulutuksen, palvelujen ja työllistymisen osalta. Nuoriin ikäluokkiin liittyen arviointiasetuksessa olisi hyödyllistä tunnistaa nykyistä vahvemmin nuorille suunnattuja palveluja sekä harrastusmahdollisuuksia työllisyys- sekä sosiaali- ja terveystalvelujen ohella.

Asetus 2: VNa monikielisen yhteiskuntaorientaation sisällöstä ja toteuttamisesta (yhteiskuntaorientaatioasetus)

Monikielisen yhteiskuntaorientaatioiden sisältöjen ensimmäisestä neljästä kohdasta näyttää paljastuvan niin sanottu ”maahanmuuttajan figuuri”, eli se, minkälaiseksi lainsäätäjä näkee kotoutumispalvelujen asiakkaat. Figuuri on tässä kohtaa patriarkaaliset ja konservatiivis-uskonnolliset arvot omaava kouluttamaton henkilö. Tästä syystä kotoutujan ajatellaan tarvitsevan ensi sijassa tietoa suomalaisen yhteiskunnan (oletetusti liberaaleista) arvoista, tasa-arvon ideaaleista sekä ihmis- ja seksuaalioikeuksista. Kun tilanne on kuitenkin se, että valtaosa kotoutujista ei vastaa

maahanmuuttajan figuuria, on yhteiskuntaorientaatioiden vaarana vastareaktiot ja motivaation lasku. Yhteiskuntaorientaatioiden järjestäjille jääkin nyt paljon vastuuta koulutusten toteuttamisesta siten, että ne sopivat erilaisista taustoista tuleville henkilöille ja ryhmille eivätkä tuota syrjinnän kokemusta.

Yhteiskuntaorientaatioiden hyvä puoli on se, että asetuksessa määritetyt teemat sisältävät myös kokonaisuuksia, jotka oletettavasti koskevat valtaosaa kotoutumispalvelujen asiakkaista. Nämä teemat liittyvät siihen, miten päästä sisälle suomalaiseen yhteiskuntaan koulutusjärjestelmän, työmarkkinoiden ja sosiaalisen elämän näkökulmista. Näiden lisäksi voi pitää suotavana sitä, että orientaatioita ajatellaan ensi sijassa lähikoulutuksina. Näin avautuu todennäköisesti enemmän mahdollisuuksia keskusteluille ja kotoutujien näkökulmasta olennaisimmille ja usein arkisille kysymyksille.

Asetus 3: VNa alaikäisenä ilman huoltajaa tulleen lapsen edustajan palkkion maksamisen perusteista ja palkkion suuruudesta, korvattavista kuluista sekä menettelystä palkkion maksamisessa ja kulujen korvaamisessa (edustajanpalkkioasetus)

-

Asetus 4: VNa laskennallisen korvauksen perusteista ja maksatuksesta (korvausasetus)

-

Asetus 5: VNa kotoutumisen edistämisen valtakunnalliseen tietovarantoon tallennettavista tiedoista (tietoasetus)

Tietoasetus on pääpiirteittäin kannatettava uudistus. On toivottavaa, että viranomaistoiminnasta jää mahdollisimman tarkkaa ja hyödynnettävissä olevaa tietoa. Tällä erää uutta tietovarantoa perustellaan viranomaisten välisen tiedonkulun edistämällä. Tämäkin on suotava tavoite. Voinee kuitenkin kysyä, missä määrin nyt käyttöön otettava järjestelmä toimii tai on yhteensovittavissa muiden vastaavien kirjaamisjärjestelmien kanssa esimerkiksi työvoimahallinnossa, kunnissa tai hyvinvointialueilla. Tiedonkulun lisäksi tietovarantoa olisi kenties vielä tärkeämpää kyetä hyödyntämään kotouttamispalveluja tutkivassa tai kehittävässä työotteessa. Nyt vaikuttaa siltä, että tätä ulottuvuutta ei ole pohdittu. Avoimeksi kysymykseksi jäänee myös se, voiko valtakunnallisen tietovarannon tietoja käyttää jossain vaiheessa akateemiseen tutkimukseen esimerkiksi kotoutumispalvelujen toimivuutta arvioitaessa.

Muut huomiot

-

Sundholm Tiina

Kivijärvi Antti
Nuorisotutkimusseura